

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 31 lipca 2019 r.

Pozycja 145

POSTANOWIENIE

z dnia 14 marca 2019 r.

Sygn. akt Ts 3/19

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Leon Kieres,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej M.J. w sprawie zgodności:

- 1) art. 130 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.) w zakresie zwrotu „jeżeli od pisma nie uiszczono należnej opłaty” z art. 30 w związku z art. 77 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1, art. 47 w związku z art. 77 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1 i art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2, art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) art. 370 ustawy wymienionej w pkt 1 w zakresie zwrotu „nieopłaconą” z art. 30 w związku z art. 77 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1, art. 47 w związku z art. 77 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2, art. 79 ust. 1, art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 2 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej z 16 listopada 2018 r., wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 29 grudnia 2018 r. (data nadania), M.J. (dalej: skarżący) zarzucił, że: 1) art. 130 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.; dalej: k.p.c.) „w zakresie zwrotu »jeżeli od pisma nie uiszczono należnej opłaty«” jest niezgodny z: a) art. 30 w związku z art. 77 ust. 2 (w skardze błędnie oznaczonym jako art. 77 ust. 1) w związku z art. 45 ust. 1, b) art. 47 w związku z art. 77 ust. 2 (w skardze błędnie oznaczonym jako art. 77 ust. 1) w związku z art. 45 ust. 1, c) art. 45 ust. 1, d) art. 77 ust. 2, e) art. 31 ust. 3, f) art. 32 ust. 1 i 2, g) art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej; 2) art. 370 k.p.c. „w zakresie zwrotu »nieopłaconą«”, jest niezgodny z wyżej wskazanymi wzorcami kontroli, a dodatkowo z art. 79 ust. 1 Konstytucji.

Stan faktyczny, leżący u podstaw skargi konstytucyjnej, przedstawia się następująco:

Skarżący wystąpił 15 sierpnia 2017 r. do Sądu Okręgowego w B. I Wydział Cywilny (dalej: Sąd Okręgowy) z pozwem o ochronę dóbr osobistych przeciwko Lasom Państwowym w W. i (...) Parkowi Narodowemu w B. Od złożonego pisma uiścił opłatę w wysokości 100 zł, jednocześnie wniósł o zwolnienie go od kosztów sądowych ponad tę kwotę.

Postanowieniem z 16 stycznia 2018 r. (sygn. akt [...]) Sąd Okręgowy zwolnił skarżącego od kosztów sądowych w części, tj. do kwoty 500 zł, natomiast w pozostałym zakresie oddalił wniosek. Zdaniem sądu, sytuacja materialna skarżącego nie uprawniała go do skorzystania z całkowitego zwolnienia od opłaty sądowej. Na to rozstrzygnięcie skarżący wniósł zażalenie, które Sąd Apelacyjny w B. Wydział I Cywilny oddalił postanowieniem z 16 marca 2018 r. (sygn. akt [...]). W tej sytuacji, pismem procesowym z 22 czerwca 2018 r. (sygn. akt [...]), Sąd Okręgowy wezwał skarżącego do usunięcia braku formalnego pozwu, tj. do uiszczenia kwoty 400 zł tytułem opłaty od tego pisma procesowego. Ponieważ skarżący nie uzupełnił braku formalnego w terminie – Sąd Okręgowy zarządzeniem z 14 sierpnia 2018 r. (sygn. akt jw.) – zwrócił mu pozew oraz uiszczonej od tego pisma opłatę w wysokości 100 zł. Na zarządzenie to skarżący wniósł zażalenie. Zarządzeniem z 14 września 2018 r. (sygn. akt jw.) Sąd Okręgowy wezwał skarżącego do usunięcia braków formalnych zażalenia, tj. do uiszczenia 100,00 zł tytułem opłaty od tego środka odwoławczego. W odpowiedzi skarżący wniósł o zwolnienie go z tego obowiązku. Zarządzeniem z 19 października 2018 r. (sygn. akt jw.) Sąd Okręgowy uchylił zarządzenie z 14 września 2018 r., ustalił opłatę od zażalenia na zarządzenie o zwrocie pozwu na kwotę 200 zł, a także wezwał skarżącego do uiszczenia tej kwoty w terminie 7 dni od daty doręczenia zarządzenia pod rygorem odrzucenia zażalenia. W związku z tym, skarżący wystąpił z wnioskiem o zwolnienie go od kosztów sądowych. Postanowieniem z 14 listopada 2018 r. (sygn. akt jw.), Sąd Okręgowy – na podstawie art. 107 ust. 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 300, ze zm.) – odrzucił wniosek jako niedopuszczalny oraz wezwał skarżącego do uiszczenia brakującej opłaty w terminie 7 dni pod rygorem odrzucenia zażalenia. Odpis tego postanowienia wraz z wezwaniem został doręczony skarżącemu 22 listopada 2018 r. We wskazanym terminie skarżący nie uiścił opłaty, dlatego postanowieniem z 7 grudnia 2018 r. (sygn. akt jw.) Sąd Okręgowy odrzucił zażalenie skarżącego na zarządzenie o zwrocie pozwu. Odpis tego rozstrzygnięcia został skarżącemu doręczony 13 grudnia 2018 r.

Zarządzeniem z 24 stycznia 2019 r. (doręczonym pełnomocnikowi skarżącego 29 stycznia 2019 r.) sędzia Trybunału Konstytucyjnego wezwał skarżącego do uzupełnienia stwierdzonych braków formalnych skargi, przez wskazanie orzeczenia ostatecznego w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji, a także określenie, jakie konstytucyjne wolności lub prawa skarżącego wyrażone w art. 30 w związku z art. 77 ust. 1 i w związku z art. 45 ust. 1, art. 47 w związku z art. 77 ust. 1 i w związku z art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2, art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 i 2 i art. 2 Konstytucji zostały naruszone przez zakwestionowane w skardze art. 130 § 1 i art. 370 k.p.c. oraz jakie konstytucyjne wolności lub prawa skarżącego, wyrażone w art. 79 ust. 1 Konstytucji, zostały naruszone przez zakwestionowany w skardze art. 370 k.p.c., wyjaśnienie, w jaki sposób zakwestionowane w skardze przepisy naruszają wolności i prawa wynikające ze wskazanych postanowień Konstytucji, a także do doręczenia czterech kopii pełnomocnictwa.

W piśmie procesowym złożonym 5 lutego 2019 r. (data nadania) skarżący odniósł się do zarządzenia. Z jego uzasadnienia wynika m.in., że jednym z powodów niekonstytucyjności zakwestionowanych w skardze przepisów jest naruszenie wyrażonego w art. 77 ust. 2 zakazu zamykania drogi sądowej dochodzenia naruszonych praw, nie zaś statuowanego w ust. 1 tego przepisu prawa do wynagrodzenia szkody, jaka została wyrządzona przez niezgodne z pra-

wem działanie organu władzy publicznej. Artykuł 77 ust. 1 Konstytucji został wskazany więc omyłkowo.

Skarżący zarzucił, że w wyniku zastosowania art. 130 § 1 i art. 370 k.p.c., „nie doczekał się” rozstrzygnięcia swojej sprawy o ochronę dóbr osobistych. Jego pozew został bowiem zwrócony z powodu nieuiszczenia należnej opłaty. Wprawdzie – jak zauważył skarżący – ustawodawca wprowadził instytucję zwolnienia od kosztów, jednak w jego wypadku prawo ubiegania się o to „było prawem *de facto* martwym”. Kryteria zwolnienia są blankietowe, a przez to dowolnie interpretowane. Z powyższych powodów – jak podniósł skarżący – art. 130 § 1 i art. 370 k.p.c., wbrew zakazowi, o którym mowa w art. 77 ust. 2 Konstytucji, uniemożliwiły mu ochronę godności i dobrego imienia na drodze sądowej (art. 30, art. 45 ust. 1 i art. 47 Konstytucji). Zakwestionowane w skardze regulacje naruszają także zasadę równości wobec prawa, ponieważ uzależniają rozpoznanie sprawy przez sąd od spełnienia kryteriów ekonomicznych. W ten sposób „szykanują osoby niezaamożne, których nie stać na proces” (art. 31 ust. 3 i art. 32 Konstytucji). W piśmie procesowym stanowiącym odpowiedź na zarządzenie sędziego Trybunału z 24 stycznia 2019 r. skarżący podkreślił, że zaskarżone przez niego przepisy prowadzą także do „zamknięcia prawa do skargi konstytucyjnej albowiem czynią niemożliwym spełnienie warunku koniecznego do jej złożenia”, tj. uzyskania ostatecznego orzeczenia (prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji).

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

Skarga konstytucyjna jest sformalizowanym środkiem ochrony konstytucyjnych wolności i praw. Jej merytoryczne rozpoznanie jest uzależnione od spełnienia licznych przesłanek wynikających zarówno z art. 79 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, jak i przepisów ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072, ze zm.; dalej: u.o.t.p. TK).

W myśl art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK, aby Trybunał merytorycznie rozpoznał skargę konstytucyjną, skarżący musi ją wnieść po wyczerpaniu drogi prawnej, o ile droga ta jest przewidziana, w terminie trzech miesięcy od doręczenia mu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego rozstrzygnięcia. Przez wyczerpanie drogi prawnej należy – zgodnie z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego – rozumieć skorzystanie z wszystkich środków prawnych przysługujących w toku instancji i umożliwiających merytoryczne rozstrzygnięcie sprawy. Pojęcie wyczerpania drogi prawnej trzeba zatem łączyć – na podstawie art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK – z wydaniem przez sąd powszechny orzekający w sprawie prawomocnego wyroku, prawomocnego postanowienia lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia. Istotne jest przy tym to, że obowiązek skorzystania z wszystkich środków prawnych przysługujących skarżącemu w toku instancji wyklucza wniesienie skargi konstytucyjnej od wyroków lub postanowień (czy też innych ostatecznych rozstrzygnięć), które stały się prawomocne lub ostateczne dlatego, że skarżący nie wyczerpał przewidzianej drogi prawnej w postępowaniu sądowym lub administracyjnym (zob. postanowienie z 18 listopada 2009 r., sygn. SK 12/09, OTK ZU nr 10/A/2009, poz. 158 oraz z 4 sierpnia 1998 r., sygn. Ts 55/98, OTK ZU nr 5/1998, poz. 93).

W analizowanej sprawie skarżący wniósł skargę w związku z postanowieniem Sądu Okręgowego w B. I Wydział Cywilny (dalej: Sąd Okręgowy) z 7 grudnia 2018 r. (sygn. akt [...]). Rozstrzygnięciem tym, sąd (będący w sprawie, w związku z którą skarżący wniósł skargę, sądem pierwszej instancji) odrzucił zażalenie skarżącego na zarządzenie o zwrocie pozwu (z powodu niewniesienia opłaty od tego środka odwoławczego). Trybunał zwraca uwagę, że – w myśl art. 394 § 1 pkt 11 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.) – na postanowienie sądu

pierwszej instancji, którego przedmiotem jest odrzucenie zażalenia, przysługuje środek odwoławczy do sądu drugiej instancji.

Skarżący nie wniósł zażalenia na postanowienie Sądu Okręgowego z 7 grudnia 2018 r. ale – w piśmie procesowym z 5 lutego 2019 r., stanowiącym odpowiedź na zarządzenie sędziego TK w sprawie braków formalnych skargi – to właśnie orzeczenie wskazał jako ostateczne w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji (niewniesienie środka odwoławczego Trybunał potwierdził także *ex officio*).

Skoro skarżący zrezygnował z wniesienia zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji o odrzuceniu zażalenia na zarządzenie o zwrocie pozwu, to nie wyczerpał przysługującej mu drogi prawnej, o której mowa w art. 77 ust. 1 Konstytucji, a przez to nie uzyskał orzeczenia spełniającego warunki określone w art. 79 ust. 1 Konstytucji.

Okoliczność ta jest – zgodnie z art. 64 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p. TK – podstawą odmowy nadania rozpatrywanej skardze dalszego biegu.

Mając powyższe na względzie, Trybunał postanowił jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p. TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.